

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

تولید؛ پشتیبانی‌ها و مانع‌زدایی‌ها (الزامات و راهکارها)

(ویرایش چهارم)

خرداد ۱۴۰۰

شناسنامه گزارش

عنوان:

**تولید؛ پشتیبانی ها و مانع زدایی ها
الزامات و راهکارها
(ویرایش چهارم)**

مدیریت پژوهش های اقتصادی

تهیه کننده: فرزانه صمدیان

با همکاری: شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی، کمیسیون های تخصصی اتاق ایران (احداث و خدمات فنی مهندسی - حقوقی و حمایت های قضایی و مقرراتی - حمل و نقل و لجستیک - صنایع - فناوری اطلاعات و ارتباطات - کسب و کارهای دانش بنیان - گردشگری و کسب و کارهای وابسته - مالیات، کار و تامین اجتماعی - معادن و صنایع معدنی) معاونت استان ها و تشکل های اتاق ایران (استان ها: اردبیل - ارومیه - اصفهان - آبادان - بندرعباس - بیرجند - زاهدان - زنجان - ساری - سنج - گرگان و تشکل ها: انجمن سازندگان تجهیزات صنعتی ایران (ستصا) - انجمن شرکت های مهندسی و ساخت (صنایع نفت و نیرو) - انجمن صادرکنندگان صنعتی معدنی و خدمات مهندسی - انجمن صنفی کارفرمایی صنعت پتروشیمی - سندیکای تولیدکنندگان کاغذ و مقوای ایران - سندیکای صنعت مخابرات ایران - شرکت مهندسی زیستی آروکو)

ناظران علمی: دکتر محمد قاسمی، منیره امیر خانلو، شیما حاجی نوری

تاریخ انتشار: خرداد ۱۴۰۰

طبقه بندی موضوعی: اقتصاد ایران

واژه های کلیدی: تولید، حمایت از تولید، موانع پیش روی تولید، الزامات حمایت از تولید

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

فهرست مطالب

۵	۱- مقدمه
۶	۲- الزامات تحقق بخشی به شعار سال
۷	۳- منطق علمی راهکارهای پیشنهادی جهت تحقق بخشی به شعار سال
۷	۳-۱- وضعیت کشور در شاخص سهولت انجام کسب و کار
۱۰	۳-۲- جدیدترین تحولات انجام گرفته در خصوص مجوزهای شروع کسب و کار
۱۰	۳-۳- ادراک فعالان اقتصادی از محیط کسب و کار کشور
۱۳	۳-۴- مهم‌ترین موانع احصاء شده پیش‌روی فعالان اقتصادی
۱۶	۴- راهکارهای پیشنهادی
۱۶	بهبود محیط کسب و کار
۱۶	ثبات بخشی به اقتصاد و ارتقای سطح اعتماد فعالان بخش خصوصی
۱۷	بهبود محیط تقنینی و مقرراتی کشور
۱۸	مبارزه با فساد و رانت‌جویی
۱۹	مقابله با نفوذ و تبانی در معاملات اداری
۲۰	حرکت به سمت فضای رقابتی
۲۰	حمایت عملیاتی از اکوسیستم سرمایه‌گذاری مولد
۲۰	سریع در حل و فصل مشکلات قضایی فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران
۲۲	پوشش ریسک‌های پیش‌بینی نشده فراروی تولید و سرمایه‌گذاری
۲۲	حمایت از جریان تشکیل سرمایه در ماشین‌آلات و تجهیزات
۲۲	تسهیل شرایط اخذ تسهیلات بانکی برای بخش‌های تولیدی
۲۳	تسهیل شرایط تأمین مالی بخش‌های تولیدی و مولد اقتصادی از بازار سرمایه
۲۴	کاهش هزینه‌های تأمین مواد اولیه بخش‌های تولیدی
۲۵	کاهش فشار مالیاتی بر بخش‌های تولیدی و مولد اقتصادی
۲۷	کاهش فشار تأمین اجتماعی بر بخش‌های تولیدی و مولد اقتصادی
۲۸	رفع تنگنای ارزی بخش‌های تولیدی و مولد اقتصادی
۳۰	سیاست‌گذاری‌های تجارت خارجی در خدمت بخش‌های تولیدی و مولد اقتصادی
۳۲	پیوست- موانع پیش‌روی تولید و سرمایه‌گذاری در کشور
۳۲	موانع ساختاری شناسایی شده در اقتصاد
۳۲	موانع فعلی شناسایی شده پیش‌روی تولید و سرمایه‌گذاری

۱- مقدمه

انتخاب شعار سال تحت عنوان "تولید، پشتیبانی‌ها و مانع‌زدایی‌ها" از میان سایر اولویت‌های موجود کشور در سال ۱۴۰۰ که در واقع آن را باید ادامه شعار "جهش تولید" و "رونق تولید" در دو سال گذشته دانست، علاوه بر آنکه به ضرورت توجه مضاعف مسئولان و مقامات دستگاه‌های اجرایی و قانون‌گذاری به ارتقای ظرفیت‌های تولیدی کشور به‌عنوان تنها علاج گذر از شرایط خطیر کنونی اشاره دارد، گویای آن است که سیاست‌گذاری برای بهبود ظرفیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری و متعاقب آن ارتقای توان ساخت داخل، بدون رفع موانع و چالش‌های این بخش و طراحی سازوکارهایی برای رفع آن، موفقیت‌آمیز نخواهد بود.

ناهماهنگی بین اهداف اقتصادی و سیاست خارجی، ناکارایی و ناهماهنگی در سیاست‌گذاری‌های اقتصادی در سطح کلان، فضای کسب‌وکار غیررقابتی و انحصاری، وجود ساختارهای فسادآمیز در اقتصاد، کسری بودجه گسترده دولت، تداوم رشد نقدینگی و عدم هدایت کارآمد منابع مالی به سمت تولید و سرمایه‌گذاری، علاوه بر آنکه به افزایش دامنه اثرگذاری و هزینه‌های افزایشی تحریم‌ها و شوک‌های برون‌زا و پیش‌بینی‌نشده از جمله کرونا افزوده، فعالیت‌های مولد اقتصادی را تضعیف کرده و اقتصاد کشور را برای فعالیت‌های سالم نامناسب کرده است. از این رو، مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در شعار سال جدید با تأکید بر «پشتیبانی» و «مانع‌زدایی» از تولید، مسیر حرکت مسئولان کشور را تعیین نمودند و تأکید داشتند که در شرایط حاضر ارتقای ظرفیت‌های تولیدی کشور از مسیر پیگیری و اجرایی شدن حمایت‌های لازم قانونی و حکومتی، در کنار مانع‌زدایی از تولید و سرمایه‌گذاری تحقق می‌یابد.

از این رو، اتاق ایران به‌عنوان نماینده بخش خصوصی و مشاور قوای سه‌گانه تلاش دارد مجموعه راهکارهای عملیاتی را جهت تحقق بخشی به شعار سال به مراجع تصمیم‌گیری پیشنهاد کند. بر این اساس، مرکز پژوهش‌های اتاق ایران در ویرایش سوم از گزارش "تولید؛ پشتیبانی‌ها و مانع‌زدایی‌ها الزامات و راهکارها" به شناسایی اساسی‌ترین موانع پیش‌روی فعالیت‌های مولد اقتصادی و ارائه مجموعه‌ای از راهکارهای عملیاتی برای تحقق بخشی به شعار سال پرداخته است. شایسته ذکر است که پیشنهادها ارائه شده در ویرایش سوم گزارش پیش‌رو، بر اساس مجموعه نظرات و پاسخ‌های دریافت شده از مراجع تصمیم‌گیری نظیر وزارت اقتصاد، ستاد تسهیل و رفع موانع تولید، بانک مرکزی، شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی و... تعدیل و اصلاح شده است.

۲- الزامات تحقق بخشی به شعار سال

به‌منظور تحقق بخشی به شعار سال، اولویت‌بندی موانع پیش‌روی تولید و هدف‌گذاری برای رفع مهم‌ترین آنها، از الزامات اساسی و پیش‌نیازهای ضروری محسوب می‌شود. چنانچه دولت بتواند چند مشکل کلیدی تولید را شناسایی و در سال جدید بر روی آنها تمرکز نماید، می‌تواند گام مؤثری برای تحقق شعار سال بردارد. شایان‌ذکر است که تحقق این مهم، نیازمند بهره‌گیری از ذخیره دانایی موجود در کشور و مشاوره با نخبگان و فعالان اقتصادی است. شایسته ذکر است که درباره اهم چالش‌ها و موانع پیش‌روی تولید و سرمایه‌گذاری مطالعات متعددی انجام شده است که برخی نتایج کلی این مطالعات در پیوست این گزارش آمده است.

باید توجه داشت که عدم جذابیت فعالیت‌های تولیدی در اقتصاد کشور از عوامل متعددی نشأت می‌گیرد که صرف‌نظر از زمینه‌های تاریخی (مانند عدم حاکمیت قانون و احترام به حقوق مالکیت افراد در دوره‌های مختلف تاریخی و ...)، می‌توان آنها را در گسترش اقتصاد نامولد و مصرفی در چند دهه اخیر مؤثر دانست. به‌عبارت‌دیگر بی‌ثباتی‌های اقتصادی ناشی از ناهماهنگی اهداف اقتصادی با سیاست خارجی، بی‌ثباتی سیاست‌های اقتصادی ناشی از حاکمیت مدیریت و تفکرات کوتاه‌مدت و اغلب عوام‌گرایانه، کسری بودجه ساختاری دولت، ناکارآمدی نظام بانکی، فقدان راهبردهای تجاری و صنعتی و در یک کلام حکمرانی ناکارآمد، آثار خود را در تورم‌های مداوم دو رقمی، تکرار جهش‌های ارزی، جهش قیمت مسکن و غیره نشان داده است که در عمل از یک‌سو موجبات دستیابی به درآمدهای سهل‌الوصول و بی‌زحمت ناشی از فعالیت‌های سوداگرانه، رانت‌جویانه و فسادآلود را فراهم کرده است و از سوی دیگر به خروج سرمایه‌ها از کشور دامن زده است. از این‌رو، **اصلاح سیستم انگیزشی به نفع تولید** از الزامات ضروری برای اقتصاد بیمار کشور است.

بهبود محیط کسب‌وکار و بسترسازی برای ورود سهل سرمایه‌گذاران و کارآفرینان به عرصه فعالیت‌های مولد اقتصادی نیز از پیش‌نیازهای اصلی ارتقای ظرفیت‌های تولیدی محسوب می‌شود. این در حالی است که پیچیدگی قوانین و مقررات و تعدد دستگاه‌های تصمیم‌گیری در این خصوص، بعضاً بستری برای شکل‌گیری فساد مالی و اداری ایجاد کرده، ورود فعالان بخش خصوصی به بخش رسمی اقتصاد را پرهزینه و انگیزه برای سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های تولیدی را کاهش داده است.

از دیگر الزامات ارتقای ظرفیت‌های سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی با هدف تقویت ساختارهای تولیدی و مولد اقتصاد کشور، **ثبات بخشی به اقتصاد و ارتقای سطح اعتماد فعالان بخش خصوصی به حاکمیت** می‌باشد. این در حالی است که افزایش لجام‌گسیخته قیمت‌ها و پرش‌های مکرر در نرخ ارز نقش مهمی در مخدوش ساختن

چشم‌انداز اقتصاد کشور و سردرگمی فعالان اقتصادی داشته و یکی از عوامل اصلی خروج سرمایه از بخش واقعی اقتصاد و حرکت به سمت سفته‌بازی و فعالیت‌های غیر مولد بوده است.

تعیین بخش‌ها و صنایع حائز اولویت برای اخذ انواع حمایت‌ها از دیگر ضروریات تحقق شعار سال محسوب می‌شود، برای تحقق این مهم ضروریست استراتژی توسعه صنعتی تدوین شود تا از این گذر ضمن تسهیلگری و مساعدسازی محیط کسب و کار، با علامت‌دهی و هدایت منابع به سمت بخش‌های مولد اقتصاد، رونق بخشی به تولید را به ارمغان آورد؛ این در حالی است که کماکان خلأ چنین سندی در کشور وجود دارد.

از سوی دیگر، با توجه به شرایط دشوار کنونی امروز بیش از گذشته **تغییر در سیاست‌های مدیریت واردات و توسعه صادرات** به منظور حمایت از توان تولیدات داخل و تشویق تولیدات صادراتی در راستای تحقق بخشی به شعار سال احساس می‌شود.

علاوه بر موارد فوق‌الذکر، باید در نظر داشت که ظرفیت رشد آفرینی در کشور کاهش یافته و بخش تولید کشور از فن‌آوری روز دنیا که عامل ارتقای بهره‌وری می‌باشد، عقب‌مانده است. از این رو، **برقراری تعامل سازنده با جهان و عضویت در معاهدات بین‌المللی** در مسیر تحقق بخشی به شعار سال از اهمیت بالایی برخوردار است؛ چراکه افزایش همکاری‌های بین‌المللی و سرمایه‌گذاری مشترک نیازمند رعایت استانداردهای بین‌المللی است.

۳- منطق علمی راهکارهای پیشنهادی جهت تحقق بخشی به شعار سال

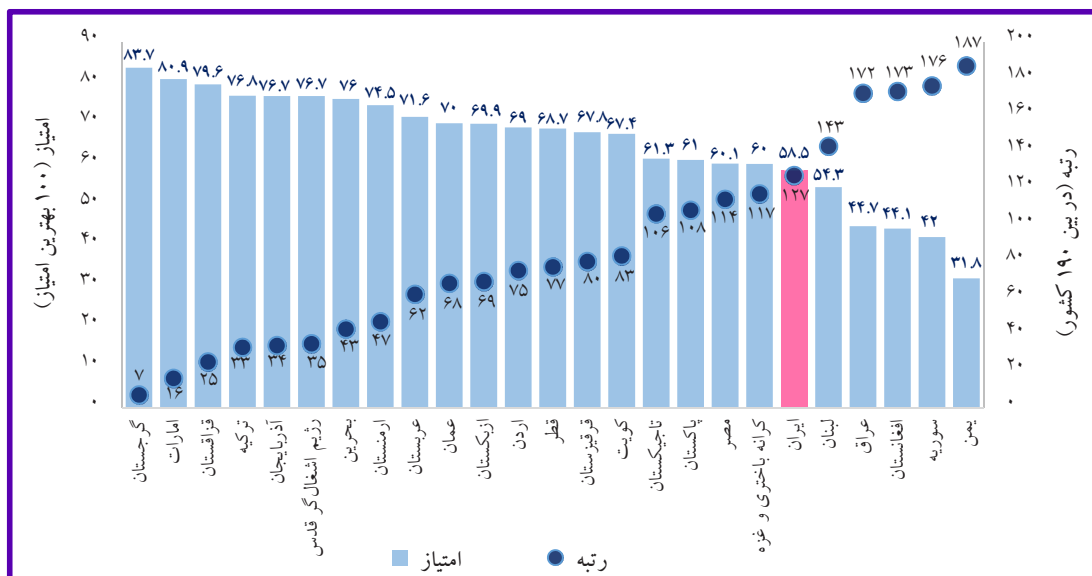
با عنایت به آنکه تولید و فعالیت‌های مولد اقتصادی با موانع و چالش‌های متعددی مواجه می‌باشند، لذا ضروریست به منظور جلوگیری از برداشت سلیقه‌ای در شناسایی و هدف‌گذاری برای رفع مهم‌ترین موانع پیش‌روی فعالان اقتصادی، بر اساس شاخص‌های توضیح‌دهنده وضعیت محیط کسب و کار کشور، مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی فعالان اقتصادی احصاء شود. بر این اساس در ادامه با بهره‌گیری از شاخص سهولت انجام کسب و کار انتشار یافته توسط بانک جهانی و شاخص پایش محیط کسب و کار که توسط مرکز پژوهش‌های اتاق ایران تهیه می‌گردد، در گام نخست اساسی‌ترین موانع پیش‌روی فعالیت‌های مولد اقتصاد، شناسایی می‌شوند و در گام بعدی در راستای رفع موانع و چالش‌های احصاء شده، مجموعه‌ای از راهکارهای عملیاتی پیشنهاد می‌گردد.

۳-۱- وضعیت کشور در شاخص سهولت انجام کسب و کار

شاخص سهولت انجام کسب و کار جهانی، مقیاس عینی از قانون‌گذاری و تنظیم مقررات در زمینه‌های شروع کسب و کار، اخذ مجوز ساخت و ساز، دسترسی به برق، ثبت مالکیت، اخذ اعتبار، حمایت از سهامداران خرد، پرداخت مالیات، تجارت فرامرزی، الزام آور بودن اجرای قراردادها و ورشکستگی و پرداخت دیون می‌باشد و از این رو، بررسی

وضعیت کشور در این زیر شاخص می‌تواند موانع قانونی و مقرراتی پیش‌روی فعالیت‌های اقتصادی را مشخص سازد. بر اساس گزارش سهولت انجام کسب‌وکار ۲۰۲۰، ایران با کسب نمره ۵۸٫۵ از ۱۰۰ (بهترین امتیاز)، در جایگاه ۱۲۷ در بین ۱۹۰ کشور قرار گرفته است. همچنین، مقایسه وضعیت کشور در این شاخص با کشورهای سند چشم‌انداز گویای آن است که کشور ایران در سال ۲۰۲۰ با یک رتبه تنزل (به دلیل بهبود وضعیت پاکستان)، در جایگاه ۲۰ در بین ۲۵ کشور حوزه سند چشم‌انداز قرار گرفته است که حکایت از جایگاه ضعیف کشور در خصوص محیط کسب‌وکار در سطح جهان و در میان کشورهای حوزه سند چشم‌انداز دارد.

نمودار ۱- مقایسه وضعیت شاخص سهولت کسب‌وکار با کشورهای سند چشم‌انداز در سال ۲۰۲۰

Source: Doing business 2020

اهمیت توجه به نامساعد بودن محیط کسب‌وکار از آنجا بیشتر می‌شود که بدانیم، فضای نامساعد کسب‌وکار تمایل فعالان اقتصادی را به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد اقتصاد کاهش می‌دهد. این در حالی است که اقتصاد کشور در شرایط حاضر برای فائق آمدن بر انواع بحران‌های داخلی و خارجی پیش از گذشته نیازمند سرمایه‌گذاری و فعالیت در بخش مولد اقتصاد می‌باشد. بررسی وضعیت کشور در زیرشاخص‌های سهولت کسب‌وکار در سال ۲۰۲۰ گویای آن است که ایران در زیرشاخص «ثبت مالکیت» با کسب جایگاه ۷۰ در بین ۱۹۰ کشور، از عملکرد بهتری نسبت به سایر زیرشاخص‌ها برخوردار است، درحالی‌که در زیرشاخص «شروع کسب‌وکار» با کسب رتبه ۱۷۸ در میان ۱۹۰ کشور جهان بدترین عملکرد را نسبت به سایر زیر شاخص‌ها برای خود ثبت کرده است.

جدول ۱- مقایسه وضعیت ایران در شاخص سهولت کسب و کار
(تغییرات شاخص کل و نماگرها در گزارش ۲۰۲۰ با گزارش ۲۰۱۹ میلادی بازمینی شده)

رتبه	امتیاز (۱۰۰ بهترین)			شاخص / نماگر
	تغییر امتیاز	۲۰۲۰	۲۰۱۹	
۱۲۷	-۰.۱	۵۸.۵	۵۸.۶	شاخص کل
۱۷۸	۰	۶۷.۸	۶۷.۸	شروع کسب و کار
۷۳	۰.۴	۷۱.۲	۷۰.۸	اخذ مجوزهای ساخت و ساز
۱۱۳	۰.۱	۶۹.۴	۶۹.۳	دسترسی به برق
۷۰	-۰.۹	۶۸.۱	۶۹	ثبت مالکیت
۱۰۴	۰	۵۰	۵۰	اخذ اعتبار
۱۲۸	۰	۴۰	۴۰	حمایت از سهامداران خرد
۱۴۴	۰	۵۹.۵	۵۹.۵	پرداخت مالیات
۱۲۳	۰	۶۶.۲	۶۶.۲	تجارت فرامرزی
۹۰	۰	۵۸.۲	۵۸.۲	الزام آور بودن اجرای قراردادها
۱۳۳	-۰.۵	۳۵.۱	۳۵.۶	ورشکستگی و پرداخت دیون

Source: Doing business 2020

در زیر شاخص‌های «اخذ مجوزهای ساخت و ساز» و «الزام آور بودن اجرای قراردادها» نیز رتبه ایران به ترتیب ۷۳ و ۹۰ در میان ۱۹۰ کشور می‌باشد و در سایر زیر شاخص‌ها جایگاه کشور ضعیف بوده و رتبه بالای ۱۰۰ را به خود اختصاص داده است. به عنوان مثال در زیر شاخص «دسترسی به برق» در جایگاه ۱۱۳، در زیر شاخص «اخذ اعتبار» در جایگاه ۱۰۴، در زیر شاخص «حمایت از سهامداران خرد» در جایگاه ۱۲۸، در زیر شاخص «پرداخت مالیات» در جایگاه ۱۴۴، در زیر شاخص «تجارت فرامرزی» در جایگاه ۱۲۳ و در زیر شاخص «حل و فصل ورشکستگی» در جایگاه ۱۳۳ قرار دارد. همانطور که ملاحظه می‌شود محیط کسب و کار کشور عمدتاً، در حوزه‌های شروع کسب و کار، اخذ اعتبار، حمایت از سهامداران خرد، پرداخت مالیات، تجارت فرامرزی، الزام آور بودن اجرای قراردادها و حل مسائل ورشکستگی و پرداخت دیون به دلیل پیچیدگی قوانین و مقررات و تعدد دستگاه‌های تصمیم‌گیری در این خصوص دچار تنگنانهایی است که مرتفع نشدن آنها، با ایجاد موانع متعدد و غیر شفاف کردن فرآیندهای اداری، ورود فعالان بخش خصوصی به بخش رسمی اقتصاد را پر هزینه ساخته است و انگیزه برای سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های تولیدی را کاهش داده است.

۲-۳- جدیدترین تحولات انجام گرفته در خصوص مجوزهای شروع کسب و کار

اقدامات و سیاست‌گذاری‌های مؤثری برای تسهیل اخذ مجوزهای شروع کسب و کار طی سال گذشته انجام گرفته که در این زمینه می‌توان به ابلاغ قانون اصلاح مواد (۱) و (۷) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن در تاریخ ۱۳۹۹/۱۲/۱۳ و ابلاغ تصویب‌نامه هیأت وزیران در خصوص ثبت و دریافت شناسه یکتای مجوز از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور مصوبه ۱۳۹۹/۰۸/۰۳ اشاره کرد. لذا انتظار بر این است که در صورت اجرایی شدن این دو مصوبه در سال جدید، به همراه تکمیل درگاه واحد صدور مجوز کسب و کار، شاهد تحول مثبتی در محیط کسب و کار کشور به ویژه در حوزه صدور مجوزها باشیم. از این رو، به نظر می‌رسد در خصوص سیاست‌گذاری برای تسهیل کسب مجوزها نیازی به قانون‌گذاری جدید نمی‌باشد و ضروریست اقداماتی در خصوص اجرایی‌سازی ظرفیت‌های قانونی ایجاد شده به کار گرفته شود.

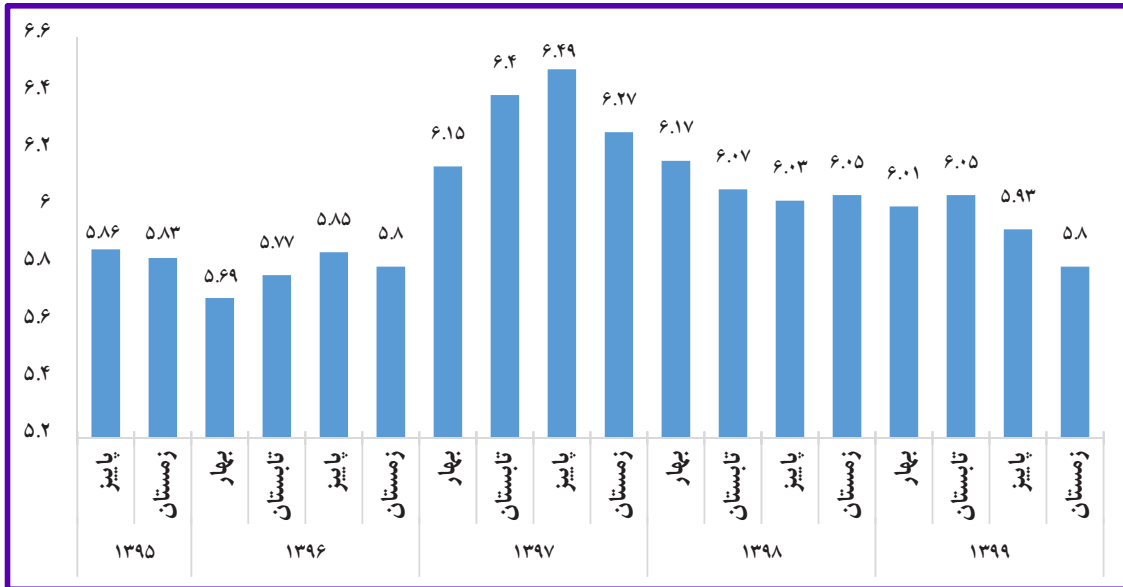
از سوی دیگر، باید در نظر داشت که بخشی از ناکارآمدی در سیاست‌گذاری به‌منظور بهبود وضعیت محیط کسب و کار ناشی از تعدد نهادهای مرتبط با بهبود محیط کسب و کار کشور است. در واقع، از جمله نهادهای درگیر با موضوع بهبود محیط کسب و کار وزارت امور اقتصادی و دارایی، هیأت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوز کسب و کار، ستاد تسهیل و رفع موانع تولید، شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی، کمیته حمایت از کسب و کار (ماده ۱۲) و کارگروه‌های متعدد استانی مرتبط با بهبود محیط کسب و کار می‌باشند. از این رو، یکی از چالش‌های موجود در حوزه بهبود محیط کسب و کار تداخل وظایف و اقدامات کارگروه‌ها در استان‌ها با یکدیگر و با نهادهای مرتبط با بهبود محیط کسب و کار می‌باشد. لذا هماهنگی و تقسیم کار منسجم بین نهادهای مرتبط با بهبود محیط کسب و کار نظیر شورای گفت و گو، ستاد تسهیل و رفع موانع تولید، هیأت مقررات زدایی و دیگر کارگروه‌های دارای عملکرد مشابه در سطح استانی ضرورت دارد.

۳-۳- ادراک فعالان اقتصادی از محیط کسب و کار کشور

بررسی ادراک فعالان اقتصادی از وضعیت محیط کسب و کار کشور بر اساس آخرین گزارش پایش ملی محیط کسب و کار، انتشار یافته توسط اتاق ایران در زمستان ۱۳۹۹ حکایت از بهبود اندک شرایط فعالیت‌های اقتصادی مولد در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۷ دارد. بر اساس نتایج حاصل از این پایش محیط کسب و کار، ملاحظه می‌شود که از سال ۱۳۹۷ و پس از شروع مجدد تحریم‌ها، محیط کسب و کار کشور نامساعد گردید، اما در دو سال اخیر، وضعیت محیط کسب و کار کشور تا حدودی بهبود یافته است. با توجه به نمودار ملاحظه می‌شود رقم شاخص ملی محیط

کسب و کار از ۵,۸۶ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰) در پاییز ۱۳۹۵ به ۵,۸۵ در پاییز ۱۳۹۶، ۶,۴۹ در پاییز ۱۳۹۷، ۶,۰۳ در پاییز ۱۳۹۸، ۵,۹۳ در پاییز ۱۳۹۹ و ۵,۸ در زمستان ۱۳۹۹ رسیده است.

نمودار ۲- وضعیت کشور در شاخص پایش محیط کسب و کار کشور (نمره بدترین ارزیابی ۱۰)

مأخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق ایران.

نگاهی به ترکیب پنج مانع اصلی کسب و کار بیان شده توسط فعالان اقتصادی از بهار ۱۳۹۸ تا زمستان ۱۳۹۹ نشان می‌دهد که در طی هشت فصل به طور مستمر "غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات مواد اولیه و محصولات" به عنوان مانع اول پیش‌روی کسب و کارها قرار گرفته است. "بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر به کسب و کارها" و "دشواری تأمین مالی از بانک‌ها"، به عنوان مانع دوم و یا سوم پیش‌روی کسب و کارها قرار داشته‌اند. همچنین، نگاهی دقیق‌تر به ترکیب پنج چالش اول پیش‌روی فعالان اقتصادی طی دوره مورد بررسی، نشان می‌دهد که "موانع موجود در فرایندهای اداری و اخذ مجوز کسب از دستگاه‌های اجرایی" به عنوان چهارمین مانع پیش‌روی فعالان اقتصادی قرار گرفته است و در فصول تابستان، پاییز و زمستان ۱۳۹۹ چالش "فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت" که تا پیش از این در اولویت ۱۰ چالش اول محیط کسب و کار قرار داشت، به مانع پنجم پیش‌روی کسب و کارها تبدیل شده است.

جدول ۲- پنج مانع اصلی پیش روی کسب و کارها بیان شده توسط فعالان اقتصادی

فصل	۱	۲	۳	۴	۵
۲۶۳۱	بیار	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	نی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوز کسب از دستگاه‌های اجرایی
	تایستان	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	نی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	وجود رقابت غیر مضمونه شرکت‌های دولتی یا شبه دولتی در بازار
	پاییز	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	نی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوز کسب از دستگاه‌های اجرایی
	زمستان	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	نی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوز کسب از دستگاه‌های اجرایی
	زمستان	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	نی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوز کسب از دستگاه‌های اجرایی
۲۶۳۱	بیار	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	نی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاها
	تایستان	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	نی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	کالاها
	پاییز	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	نی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوز کسب از دستگاه‌های اجرایی
	زمستان	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	نی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوز کسب از دستگاه‌های اجرایی
	زمستان	غیر قابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	نی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار	دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوز کسب از دستگاه‌های اجرایی

ماخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق ایران.

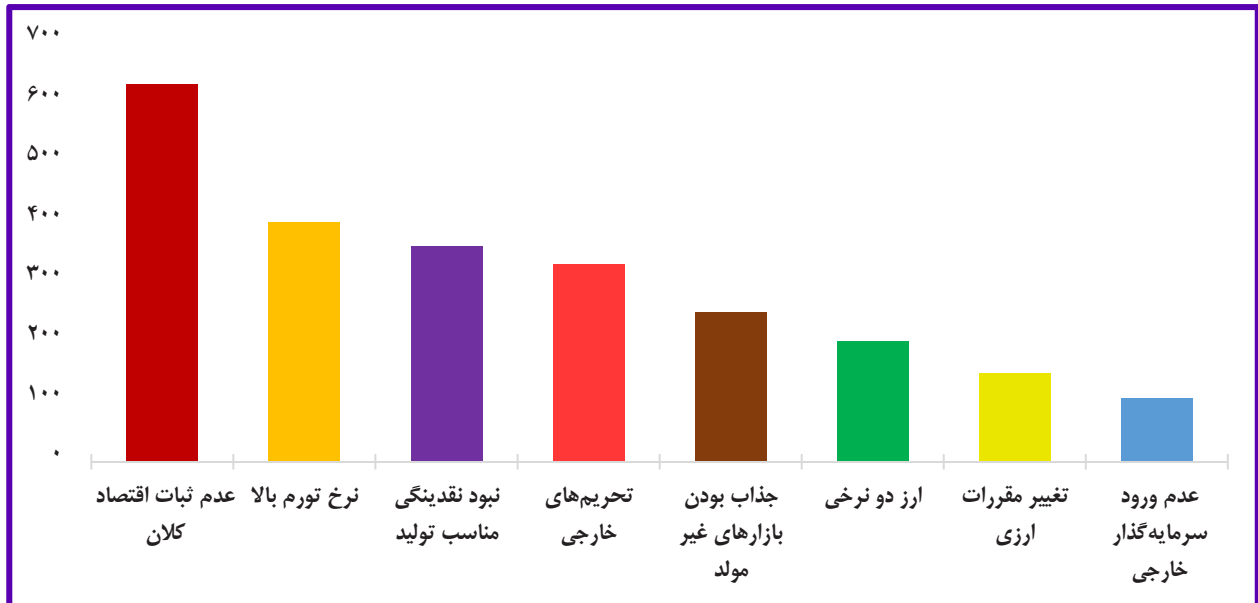

در توضیح عوامل اثرگذار بر گسترده شدن فساد به بی‌ثباتی قوانین و رویه‌های ارزی و افزایش مکرر قیمت‌ها طی چند سال اخیر می‌توان اشاره کرد. از سوی دیگر، ملاحظه می‌شود به‌عنوان مانع پنجم طی هشت فصل مورد بررسی، ادراک فعالان اقتصادی بر وجود موانع گوناگونی از قبیل "رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات"، "وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌های دولتی یا شبه‌دولتی در بازار" و "تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار" می‌باشد و توجه به این موانع نیز به‌عنوان دیگر موانع اثرگذار بر فعالیت بخش‌های مولد اقتصادی حائز اهمیت می‌باشد.

۳-۴- مهم‌ترین موانع احصاء شده پیش‌روی فعالان اقتصادی

با توجه به بخش قبل این نتیجه حاصل می‌شود که "عدم ثبات و پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد کشور" و "ناهماهنگی و ناکارایی در سیاست‌گذاری‌ها" دو مانع اصلی پیش‌روی کسب‌وکارها می‌باشد که با مخدوش نمودن چشم‌انداز پیش‌روی کسب‌وکارها نه تنها امکان برنامه‌ریزی بلندمدت را از آنها سلب کرده است، بلکه برخی از فعالیت‌های تولیدی و مولد اقتصادی را به ورطه تعطیلی کشانده و برخی دیگر را به تولید زیر ظرفیت بهینه سوق داده است. از سوی دیگر، همانطور که ملاحظه شد، در این محیط کسب‌وکار بی‌ثبات که با تعدد قوانین و مقررات پیچیده و بعضاً متناقض، فرآیندهای اداری طولانی و تعدد دستگاه‌های تصمیم‌گیری مواجه است، نه تنها بسیاری از مسائل پیش‌روی کسب‌وکارها از جمله در "شروع کسب‌وکار"، "اخذ اعتبار و تأمین مالی از بانک‌ها"، "پرداخت مالیات"، "تجارت فرامرزی"، "الزام آور بودن اجرای قراردادها" و "حل مسائل ورشکستگی و پرداخت دیون" را تشدید کرده است، بلکه چالش‌هایی نظیر "فساد اداری"، "نفوذ و تبانی در معاملات ادارات" و "جذابیت یافتن فعالیت‌های غیرمولد" گسترش بیش‌ازپیش یافته‌اند و از این طریق نیز موانع و چالش‌های عدیده‌ای پیش‌روی فعالان اقتصادی و بخش‌های تولیدی و مولد اقتصادی کشور قرار گرفته است. شایان توجه است مجموعه چالش‌های احصاء شده، مطابقت بالایی با نتایج نظرسنجی انجام شده توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت از ۹۵۵ فعال اقتصادی در خصوص موانع تولید که در ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ انتشار یافته است، دارد. مطابق با نتایج حاصل شده از این نظرسنجی "عدم ثبات اقتصاد کلان"، "تورم بالا"، "نبود نقدینگی مناسب"، "تحریم‌های خارجی" و جذاب بودن بازارهای غیر مولد "مهم‌ترین مسائلی هستند که جاذبه تولید را کاهش داده‌اند و سه چالش "مالیات"، "تأمین مالی" و "مسائل بیمه" از سوی فعالان صنعتی به‌عنوان مهم‌ترین چالش‌ها و موانع پیش‌روی بنگاه‌های تولیدی اعلام شده‌اند.

نمودار ۳- نتایج نظرسنجی وزارت صمت از ۹۵۵ فعال اقتصادی در خصوص مهم‌ترین موانع تولید

مأخذ: وزارت صنعت، معدن و تجارت.

با عنایت به آنکه، فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران برای ورود به فعالیت‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری علاوه بر آنکه با طیف گسترده‌ای از هزینه‌های ذاتی و اجتناب‌ناپذیر مواجه هستند، با ریسک‌های عمده‌ای از جمله ریسک نرخ سود، ریسک تورم، ریسک مالی، ریسک نقد شوندگی، ریسک نرخ ارز، ریسک سیاسی و ریسک تجاری روبرو می‌باشند. از این رو در غیاب ایجاد یک محیط اطمینان‌بخش حداقلی، گرایش به سمت سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های تولیدی وجود نخواهد داشت، منابع به سمت تولید سوق نمی‌یابد و انگیزه برای فعالیت‌های تولیدی ایجاد نمی‌شود.

همچنین باید در نظر داشت که بخشی از بی‌ثباتی‌های اقتصاد کشور از شرایط تحریمی تحمیل شده به کشور ناشی می‌شود. تحریم‌ها به‌عنوان عاملی بیرونی از یک سو، با اعمال محدودیت‌های تجاری، مالی و بانکی بر بدنه اقتصاد کشور، به‌طور مستقیم از طریق کاهش صادرات نفت، عدم همکاری بانک‌های خارجی در نقل و انتقال پول، ممنوعیت ورود برخی کالاها به کشور، از دست دادن شرکای خارجی و بازارهای صادراتی و افزایش ریسک اعتباری معامله با ایران، فعالان اقتصادی را با مسائل بسیاری مواجه کرده است. در این میان وابستگی اقتصاد کشور به درآمدهای حاصل از صادرات نفت، در کنار وابستگی ساختار تولید کشور به واردات مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای، بر دامنه اثرگذاری و مانع‌تراشی تحریم‌ها افزوده و فعالان اقتصادی را با چالش‌های متعددی که در فوق به آنها اشاره شد روبه‌رو ساخته است.

از سوی دیگر، شرایط تحریمی تحمیل شده به اقتصاد به‌طور غیرمستقیم با ایجاد نا اطمینانی در چشم‌انداز اقتصاد و دامن زدن به نوسانات گسترده در متغیرهای اقتصادی مانند نرخ تورم و نرخ ارز، بر بی‌ثباتی فضای کلان اقتصاد کشور افزود و

ضمن آنکه ریسک سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های تولیدی و مولد اقتصادی را (که عمدتاً ماهیت بلندمدت دارند) افزایش داده است، به واسطه نابسامانی‌های ایجاد شده در اقتصاد، سایر چالش‌ها و موانع پیش‌روی فعالیت مولد اقتصادی از جمله ناکارآمدی سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری شتاب‌زده در فضای سیاست‌گذاری کشور، فساد و تبانی در معاملات ادارات دولتی، کمبود سرمایه در گردش واحدهای تولیدی و افزایش فشار مالیاتی بر بخش‌های مولد اقتصادی، را تشدید کرده است. در واقع، در شرایطی که فضای کسب و کار داخلی مانعی جدی بر سر راه فعالیت‌های مولد و تولیدی است، فشارها و محدودیت‌های بین‌المللی ناشی از بازگشت مجدد تحریم‌ها، شرایط را برای فعالیت‌های تولیدی به‌غایت، سخت‌تر کرده است.

ابعاد اهمیت حرکت به سمت رفع تحریم‌ها و برقراری تعامل سازنده با جهان از آنچه دوچندان می‌گردد که بدانیم مقایسه تجربه تحریم‌های تحمیل شده به کشور در ابتدا و انتهای دهه ۹۰ شمسی، گویای آن است که تحریم‌های تحمیلی به کشور هدفمندتر از گذشته گردیده و تضعیف توان تاب‌آوری اقتصاد کشور را نشانه گرفته‌اند. نکته مهم‌تر آنکه ظرفیت رشد آفرینی در کشور کاهش یافته و بخش تولید کشور از فن‌آوری روز دنیا که عامل ارتقاء بهره‌وری است، عقب‌مانده است. با تغییرات سریع فن‌آوری، اکنون مزیت بزرگ کشور در حوزه نفت و گاز در معرض تهدید قرار دارد و ممکن است در آینده نه‌چندان دور بخش مهمی از این ذخایر ارزش اقتصادی خود را از دست بدهند و آنچه می‌توانست منابعی برای جبران عقب‌ماندگی تاریخی کشور ایجاد کند، از دست برود. از این‌رو، برقراری تعامل سازنده با جهان از جمله پیش‌نیازهای اساسی است که باید حاکمیت برنامه‌ای مشخص برای آن داشته باشد تا در چارچوب همکاری‌های بین‌المللی و باهدف متحول‌سازی زندگی اقتصادی و اجتماعی کشور، از فرصت‌های این تعامل سازنده در راستای ثبات بخشی و پیش‌بینی‌پذیر شدن چشم‌انداز اقتصاد کشور و رونق بخشی به فعالیت‌های اقتصادی مولد استفاده به عمل آورد. از این‌رو، با در نظر گرفتن این پیش‌نیاز، در ادامه مجموعه پیشنهادها و عملیاتی ارائه شده صرفاً در راستای به رفع چالش‌ها و موانع داخلی پیش‌روی فعالیت‌های تولیدی و مولد اقتصادی ارائه شده است.

۴- راهکارهای پیشنهادی

با عنایت به اهم موانع برشمرده پیش‌روی تولید و سرمایه‌گذاری و الزامات تحقق بخشی به شعار سال، پیشنهادهای عملیاتی اتاق ایران در راستای تحقق بخشی به شعار سال عبارتند از:

بهبود محیط کسب‌وکار

❖ ثبات بخشی به اقتصاد و ارتقای سطح اعتماد فعالان بخش خصوصی

- استراتژی و برنامه‌های راهبردی مشخصی برای حذف محدودیت‌ها و مخاطرات شرایط تحریمی و عضویت در معاهدات بین‌المللی، پیگیری و اجرا شود.

- برای کاهش مخاطرات اجرای بودجه ۱۴۰۰ (موضوع نرخ ارز مبنای محاسبه حقوق و عوارض گمرکی، کسری بودجه، مالیات بر صادرات مواد خام و با ارزش افزوده پایین) برنامه‌ریزی شود.

- فرآیند مشخص و عملیاتی برای اخذ نظر از بخش خصوصی و تشکل‌های مربوطه در تدوین یا اصلاح مقررات، بخشنامه‌ها، آئین‌نامه‌ها و رویه‌های اجرایی، از طریق اصلاح مواد (۲)، (۳) و (۲۴) قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، در دستور کار دولت و مراجع تصمیم‌گیری قرار گیرد.

- مطابق با ماده (۴) قانون مدنی کشور، از عطف به ماسبق شدن کلیه بخشنامه‌های صادره بانک مرکزی، وزارتخانه‌ها، سازمان تأمین اجتماعی و اداره امور مالیات ممانعت به عمل آید.

- مطابق با ماده (۷) قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، کمیته ساماندهی مراجعه نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی تشکیل شود و وزارت صمت با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و اتاق‌ها و با نظارت و تأیید کمیته مذکور، "سامانه اطلاعاتی موردنیاز جهت هرگونه بازدید و مراجعه نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی" را طراحی و پیاده‌سازی کند.

- استقلال بانک مرکزی در سیاست‌گذاری‌ها افزایش یابد، به‌نحوی که بانک مرکزی سیاست‌های پولی، ارزی و اعتباری را فارغ از هرگونه فشار بیرونی و براساس مصالح اقتصادی تنظیم و اجرا نماید و نسبت به نتایج آنها پاسخگو باشد.

- ضمانت اجرای مصوبات شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی از طریق اصلاح قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار افزایش یابد و به‌منظور جلوگیری از اتخاذ تصمیمات متناقض و ناهماهنگ، بین نهادهای موازی با شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی هماهنگی برقرار شود.

- سازوکاری جهت ممانعت قانونی از وارد ساختن شوک به قیمت‌های کلیدی حامل‌های انرژی و ارز و جلوگیری از اجرای سیاست‌های تورم‌زا در یک افق زمانی مشخص، طراحی و اجرا گردد.
- رویکرد انضباط مالی در بودجه به‌عنوان مهم‌ترین سند مالی دولت، از طریق تدوین سند بودجه بر اساس منابع قابل تحقق الزام آور، بازبینی ساختار هزینه‌ای دولت و ممانعت از تخصیص بودجه به امور غیرضرور پیگیری شود.

❖ بهبود محیط تقنینی و مقرراتی کشور

- حتی‌الامکان از تصویب قوانین جدید ممانعت به عمل آید و نظارت کارآمد بر حسن اجرای صحیح قوانین و مقررات موجود اعمال شود. تجربه کشورهای موفق نشان می‌دهد بیش از قانون، اصلاح رویه‌های اجرایی در بهبود محیط کسب و کار مهم هستند و راهکار اصلی ساده‌سازی رویه‌ها، توسعه دولت الکترونیک است.
- در سال‌های اخیر باهدف تسریع در دستیابی به پیشرفت و توسعه اقتصادی و برداشتن موانع از مقابل تولید در کشور، ابزارهای قانونی متعددی تعبیه شده که به نظر می‌رسد از بین آنها، قوانین چهارگانه زیر نقش کلیدی در این خصوص ایفا می‌کنند:

✓ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴

✓ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار

✓ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی

✓ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور

اتاق ایران پایش دو قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ با تعریف و ارزیابی شاخص‌های عملکردی را در دستور کار خود دارد و گزارش اول خود در خصوص قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار را منتشر کرده است. همچنین، به دنبال پایش دو قانون دیگر نیز بر اساس همین روش است. در نتیجه این بررسی‌ها روشن خواهد شد که آیا اساساً نیاز به اصلاحات قانونی وجود دارد یا خیر. بدیهی است در صورت ضرورت، پیش‌نویس قانون مربوطه بر اساس نتایج ارزیابی، در اتاق تهیه و پیشنهاد خواهد شد.

- هماهنگی و تقسیم کار منسجم بین نهادهای مرتبط به بهبود محیط کسب و کار نظیر شورای گفت‌وگو، ستاد تسهیل و رفع موانع تولید، هیأت مقررات زدایی و دیگر کارگروه‌های دارای عملکرد مشابه در سطح استانی در دستور کار قرار گیرد.

- کلیه دستگاه‌های اجرایی خدمات رسان به بخش تولید، موظف شوند در تعامل با وزارت صمت سامانه‌ای را برای تسریع در رسیدگی به شکایات و اعتراضات راه‌اندازی کنند.
- مطابق با ماده (۱۴) قانون بهبود محیط کسب و کار و تبصره ذیل این ماده، کلیه دستگاه‌های اجرایی و قضایی مرتبط با محیط کسب و کار، به‌منظور تعامل مستمر با فعالان اقتصادی برای اصلاح قوانین، مقررات، بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و رویه‌های اجرایی، نماینده مستقیم و مشخص خود را به‌عنوان مسئول بهبود محیط کسب و کار جهت همکاری مستقیم با مجامع و شوراهای مرتبط با بهبود محیط کسب و کار نظیر شورای گفتگو و هیئت مقررات زدایی معرفی نمایند.

❖ مبارزه با فساد و رانت جویی

- نظارت بر اجرای دقیق قانون دائمی نمودن قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد، در دستور کار قوای قضائیه و مقننه قرار گیرد.
- به توسعه دولت الکترونیک به‌منظور کاستن از بوروکراسی‌های اداری زائد و ساده‌سازی کارها و جلوگیری از پرداخت رشوه در سطح کشور اولویت داده شود.
- بسترهای قانونی و نرم‌افزاری پیاده‌سازی مالیات بر مجموع درآمد در جهت شناسایی همه درآمدها فراهم شود.
- بر گلوگاه‌های اصلی فساد نظیر تخصیص تسهیلات بانکی ارزان قیمت و با شرایط ویژه به افراد ذی‌نفوذ، تخصیص منابع ارزی، واگذاری اموال دولتی، برگزاری مناقصات و... نظارت شود.
- سامانه افشای فساد در سازمان‌ها و نهادهای درگیر با فعالان اقتصادی طراحی شود و قانون حمایت از افشاگران به‌منظور فراهم شدن زمینه افشای فسادها و رشوه‌گیری‌ها در دستگاه‌های دولتی توسط مردم، تدوین شود.
- عملکرد بازارچه‌های مرزی و مبادی ورود کالا به‌منظور جلوگیری از قاچاق کالا به‌طور جدی توسط گمرک کنترل شود.
- تخصیصی شدن گمرکات کشور و فرآیندهای ارزیابی در گمرکات در راستای تسریع در فرایند تجارت خارجی در دستور کار قرار گیرد.
- تجهیزات و سامانه‌های گمرکی کشور تقویت شوند و مبادی ورودی و خروجی کشور به تجهیزات و ابزارهای کنترلی پیشرفته مجهز گردند.

❖ مقابله با نفوذ و تبانی در معاملات اداری

- بر اساس ماده (۲۰) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، دایره شمول قانون برگزاری مناقصات به همه دستگاه‌های اجرایی، نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت‌ها و مؤسسات وابسته تسری داده شود و شرایط یکسان در مناقصات برای بنگاه‌های دولتی و بخش خصوصی، در نظر گرفته شود.
- مطابق با ماده (۲۱) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، دلایل ترک تشریفات مناقصه در قراردادهای دولتی شفاف شود.
- مطابق با ماده (۱۹) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، به منظور ایجاد شفافیت و امکان رقابت همه ذینفعان در انجام معامله با دستگاه‌های اجرایی، "پایگاه ملی اطلاع‌رسانی مناقصات موضوع ماده (۲۳) قانون برگزاری مناقصات" به "پایگاه اطلاع‌رسانی جامع معاملات بخش عمومی شامل اطلاعات کلیه معاملات متوسط و بزرگ بخش عمومی نظیر خرید، فروش و اجاره به تفکیک دستگاه و موضوع و همچنین به تفکیک شهرستان، استان و ملی" توسعه و ارتقا یابد.
- لایحه مشارکت عمومی و خصوصی در راستای تدوین قانونی جامع در حوزه مشارکت طرف عمومی با خصوصی و ممانعت از توزیع رانت و فساد به شرح زیر اصلاح شود:
 - ✓ در تدوین و تصویب لایحه مشارکت عمومی و خصوصی نظرات کارشناسان و خبرگان اخذ شود.
 - ✓ دامنه و شمول طرح‌های قابل مشارکت در لایحه تعیین و صراحتاً بندی تنظیم شود مبنی بر اینکه برای تمامی معاملات عمومی و از جمله معاملات مشارکت عمومی و خصوصی، بر اساس ظرفیت‌های قوانین موجود و به‌طور خاص قانون برگزاری مناقصات عمل می‌شود و چنانچه نیازی به اصلاح قانون برگزاری مناقصات است، اصلاحات لازم در این قانون صورت گیرد تا از این گذر گلوگاه‌های فساد در لایحه مشارکت عمومی و خصوصی مسدود گردد.
 - ✓ سازمان برنامه و بودجه مکلف گردد هر چه سریع‌تر نسبت به تکمیل سامانه بازار الکترونیکی طرح‌های عمرانی و سرمایه‌گذاری زیرساختی در راستای دسترسی آزاد عموم متقاضیان به اطلاعات تمامی طرح‌های مشارکتی به صورت برخط اقدام کند.

✓ لایحه مشارکت عمومی - خصوصی با رویکرد امکان‌پذیر کردن ترکیب منابع بخش خصوصی داخلی و خارجی، صندوق توسعه ملی و منابع عمومی برای اجرای طرح‌های بزرگ زیرساختی که بازدهی اقتصادی دارند اصلاح شود.

✓ دولت ظرف شش ماه، پروژه‌های نیمه‌تمام عمرانی و طرح‌های جدید قابل واگذاری یا انجام به روش مشارکت عمومی و خصوصی را با مشخصات کاملی که ارزیابی آنها را برای سرمایه‌گذاران امکان‌پذیر کند و شرایط خود را اعلان عمومی نماید. کلیه شرایط سرمایه‌گذاری از قبیل تغییر کاربری بخشی از طرح، قیمت خرید محصولات یا خدمات و غیره باید برای در سامانه بازار الکترونیک طرح‌های عمرانی قابل دسترسی برای عموم باشد.

❖ حرکت به سمت فضای رقابتی

- جلوگیری از اتخاذ سیاست‌های تبعیض آمیز بین دولت و بخش خصوصی و الزام به رعایت ماده (۸) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴، مبنی بر اینکه هر امتیازی برای بنگاه‌های دولتی مقرر شود، عیناً و با اولویت برای بنگاه یا فعالیت اقتصادی مشابه در بخش خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی هم باید در نظر گرفته شود.
- شورای رقابت تقویت شود و نهادهای تنظیم‌گر بخشی در بازارهایی که مصداق انحصار هستند، راه‌اندازی گردند.
- کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلف شوند به منظور ایجاد تراضی و عادلانه نمودن قراردادها برای بخش‌های خصوصی و تعاونی، در انعقاد قرارداد با شرکت‌های بخش خصوصی و تعاونی برای خرید کالا یا خدمت، از فرم‌های یکنواخت (از جمله در قراردادهای تسهیلات بانکی) استفاده نمایند.

حمایت عملیاتی از اکوسیستم سرمایه‌گذاری مولد

❖ تسریع در حل و فصل مشکلات قضایی فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران

- مطابق با ماده (۳۰) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، قوه قضائیه مکلف گردد تا قبل از اعلام رأی هیأت داور (به‌عنوان مرجع ویژه و تخصصی رسیدگی به هر گونه ادعا و شکایت مربوط به امر واگذاری)، از ورود مراجع و مقامات قضایی به طرح دعوای کیفری علیه مجریان امر خصوصی‌سازی یا اقامه دعوای حقوقی برای بطلان قرارداد واگذاری، ممانعت به عمل آورد.

- هیأت داورى مرجع فصل‌الخطاب رسيدگى به دعاوى خصوصى‌سازى باشد و در صورت نياز به تجديدنظر، رأى داورى به‌عنوان شعبه بدوى منظور شده و صدور رأى تجديدنظر به شعب دادگاه تجديدنظر با حضور سه قاضى مطلع با امعان نظر به رأى هيأت داورى ارجاع گردد.

- در صورتى كه طبق تشخيص هيأت داورى، ايراد وارده به قرارداد واگذارى ناشى از قصور خريدار نباشد (نظير شركت كشت و صنعت مغان)، با توجه به حقوق شرعى و قانونى مالكيت خريدار، در اصل واگذارى بنگاه توسط مراجع قضائى خللى وارد نشود و ايرادات احتمالى در روند واگذارى توسط سازمان خصوصى‌سازى يا هيأت واگذارى به‌صورت مستقل بررسى گردد.

- بر اساس بند (۲) ماده (۳) دستورالعمل حمايت قضائى از سرمايه‌گذارى، قوه قضائيه مكلف گردد سازوكار ويژه‌اى به‌منظور رسيدگى فورى به دعاوى مربوط به سرمايه‌گذاران در دادسراها و دادگاهها، توسط كميته‌هاى حمايت قضائى استانى طراحى و پياده‌سازى كند.

- مطابق با ماده (۲۹) قانون بهبود مستمر محيط كسب و كار، قوه قضائيه و دولت ملزم شوند به‌منظور تسريع در حل و فصل مشكلات فعالان اقتصادى و سرمايه‌گذاران، نسبت به تشكيل دادگاههاى تجارى (علاوه بر تهران، در ساير استانها) و تنظيم و تصويب قانون آيين دادرسى تجارى با اخذ نظر از اتاق حداكثر تا پايان سال ۱۴۰۰ اقدامات مقتضى را در دستور كار قرار دهند.

- كليه پرونده‌هاى واصله يا ارجاعى به كارگروه‌هاى ستاد تسهيل و رفع موانع توليد، در کوتاه‌ترين زمان ممكن مورد بررسى واقع و تعيين تكليف گردند.

- كارگروه‌هاى استانى ستاد تسهيل و رفع موانع توليد با مسئولين ذى‌ربط دستگاه‌هاى قضائى در راستاى افزايش ضمانت اجراى مصوبات ستاد تسهيل و حل و فصل مشكلات واحدهاى توليدى در استانها تعامل گسترده‌ترى داشته باشند.

- كميته ويژه‌اى در ستاد تسهيل و رفع موانع توليد، به‌منظور تسريع در تعيين تكليف واحدهاى تملك شده توسط بانكها با اولويت واگذارى به صاحبان واحدها، واگذارى به اشخاص داراى اهليت و يا جذب سرمايه‌گذار جديد در خصوص واحدهائى كه اميدى براى بازگشت به چرخه توليد براى آنها وجود ندارد، تشكيل گردد.

❖ پوشش ریسک‌های پیش‌بینی نشده فراروی تولید و سرمایه‌گذاری

- در تمامی قراردادهای سرمایه‌گذاری که بخشی از سرمایه‌گذاری به شکل ارزی است (از محل دارایی‌های خارجی بانک مرکزی یا صندوق توسعه ملی)، دولت متعهد شود که در صورت جهش نرخ ارز، بخشی از منابع حاصل از تجدید ارزیابی دارایی‌های خارجی بانک مرکزی و تجدید ارزیابی دارایی‌های ارزی صندوق توسعه ملی را صرف تسویه بدهی سرمایه‌گذاران کند. سرمایه‌گذارانی مشمول این امتیاز خواهند بود که:

✓ به تعهدات خود عمل کرده‌اند و کل منابع ارزی دریافتی را با تأیید بانک مرکزی و وزارت صمت صرف سرمایه‌گذاری در کشور کرده‌اند.

✓ آن دسته از واحدهای اقتصادی که محصولات تولیدی آنها به‌طور هم‌زمان با نرخ تضمینی توسط دولت خریداری می‌شود و یا دولت در قیمت‌گذاری آن نقش اصلی ایفا می‌کند (از جمله تولیدکنندگان برق) و با ممنوعیت صادرات مواجه می‌باشند، در اولویت پوشش نوسانات نرخ ارز (مواد اولیه وارداتی) قرار گیرند.

- کلیه دستگاه‌های اجرایی و شرکت‌های تابعه آنها که برای خرید تجهیزات و یا اجرای پروژه‌های خود با واحدهای تولیدی قرارداد منعقد می‌کنند، موظف شوند مفاد قراردادها را به‌گونه‌ای تنظیم کنند که امکان تعدیل قرارداد بر اساس نرخ تورم و امکان تعیین جریمه برای کارفرما در صورت تأخیر در پرداخت به‌موقع مطالبات فراهم شود.

❖ حمایت از جریان تشکیل سرمایه در ماشین‌آلات و تجهیزات

- تبصره (۳) ماده (۱۵۰) اصلاحیه بهمن ۱۳۸۰ قانون مالیات‌های مستقیم مبنی بر پذیرش هزینه اضافی استهلاک، در تکنولوژی‌های جدید احیا گردد تا به‌موجب آن واحدهای اقتصادی مجاز شوند آن بخش از دارایی‌های ثابت استهلاک‌پذیر را که برای بازسازی، جایگزینی خطوط تولید یا توسعه و تکمیل خریداری کرده‌اند، با دو برابر نرخ یا نصف مدت استهلاک پیش‌بینی شده این ماده، مستهلاک کنند.

❖ تسهیل شرایط اخذ تسهیلات بانکی برای بخش‌های تولیدی

- بانک‌ها ملزم شوند تضامین و وثایق نقدی واحدهای تولیدی که بابت دریافت تسهیلات در سیستم بانکی بلوکه شده است، هر ساله متناسب با میزان خالص بدهی واحدهای تولیدی به سیستم بانکی و یا در قبال دریافت تضامین غیر نقدی، آزاد کنند.

- اعتبارسنجی و اهلیت سنجی متقاضیان تسهیلات بانکی، به‌جای اخذ وثایق و سپرده بانکی در ارائه تسهیلات از سوی بانک‌ها در دستور کار قرار گیرد.
- فرمول محاسبه تسهیلات سرمایه در گردش واحدهای تولیدی بر اساس نسبت ۱۴۰ درصد میزان فروش سال ۱۳۹۸ اصلاح گردد و دوره بازپرداخت تسهیلات سرمایه در گردش از یک سال به دو سال افزایش یابد.
- بانک مرکزی به‌منظور یکپارچه‌سازی و شفاف‌سازی میزان سود تسهیلات، جرایم، میزان تسهیلات، یکسان‌سازی روش محاسبه سود و جرایم، سامانه یکپارچه تسهیلات را طراحی و به کلیه بانک‌های عامل ابلاغ نماید.
- بر طبق مصوبه هیأت دولت مورخ ۱۳۸۶/۱۲/۲۳، تعیین تکلیف وام سرمایه در گردش مورد نیاز تولید حداکثر طی مدت ۱۵ روز انجام شود.
- تنفس یکساله برای اجرای قانون چک در نظر گرفته شود.
- بانک مرکزی مکلف گردد در چارچوب ضوابط شورای پول و اعتبار نسبت به رفع محدودیت‌های ذی‌نفع واحد صرفاً برای واحدهای تولیدی بزرگ اقدام نماید.
- مطابق با ماده (۱۶) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر، فروش دارایی‌های مازاد بانک‌ها تسریع شود و از ورود بانک‌ها به فعالیت‌های بنگاه‌داری ممانعت به عمل آید.
- مطابق با نظام‌نامه صندوق توسعه ملی، منابع صندوق صرفاً به متقاضیان بخش خصوصی پرداخت شود و ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی صندوق توسعه ملی تسهیل شود.
- امکان گشایش اعتبار اسنادی نزد بانک‌ها توسط خریداران و کارفرمایان به‌منظور جلوگیری از تأخیر و دیر کردهای کارفرمایان و خریداران به تولیدکنندگان فراهم شود.
- آیین‌نامه اجرایی بند «و» تبصره ۵ قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به نحوی تنظیم و تصویب شود که اولویت بر تهاثر بدهی کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصی که دارای مطالباتی از شرکت‌های دولتی بوده و از طرفی تعهداتی نسبت به دستگاه‌های اجرایی دولتی و بانک‌های عامل دارند، مبنای عمل قرار گیرد.

❖ تسهیل شرایط تأمین مالی بخش‌های تولیدی و مولد اقتصادی از بازار سرمایه

- امکان افزایش عرضه اولیه سهام برای شرکت‌های جدید، از طریق تسهیل شرایط پذیرش شرکت‌ها در بازار سهام توسط سازمان بورس فراهم گردد.
- از ظرفیت‌های بورس کالا در جهت تأمین مالی و نقدینگی بنگاه‌های تولیدی استفاده به عمل آید.

- ریسک سرمایه‌گذاری سهامداران در بازار بورس از طریق معرفی ابزارهای بیشتر (از قبیل قراردادهای آتی، اختیار خرید و فروش و ...) پوشش داده شود.
- امکان افزایش سهام شناور شرکت‌ها از طریق افزایش سرمایه با سلب حق تقدم فراهم شود.
- امکان انتشار سقف معینی از سهام توسط شرکت‌های کوچک و متوسط تحت عنوان افزایش سرمایه در بازار بورس، فراهم گردد.
- تأمین مالی بنگاه‌های تولیدی و پروژه‌های اقتصادی از طریق انتشار انواع اوراق قرضه و فروش آن در بورس، تسهیل شود.

❖ کاهش هزینه‌های تأمین مواد اولیه بخش‌های تولیدی

- با توجه به افزایش نرخ ارز مبنای محاسبه ارزش گمرکی ورودی بر اساس نرخ سامانه مبادله الکترونیکی (ای.تی.اس)، بر اساس جز (۱) بند (و) تبصره (۷) قانون بودجه ۱۴۰۰، دولت مکلف شود تعرفه حقوق ورودی ماشین‌آلات مورد نیاز تولید و مواد اولیه تولید را به گونه‌ای تغییر دهد که نرخ مؤثر تعرفه قبل و بعد از اجرای این حکم بدون تغییر باقی بماند. همچنین، دولت مکلف گردد نرخ مؤثر تعرفه قبل و بعد از اجرای این حکم را با در نظر گرفتن نوسانات نرخ ارز در فواصل زمانی ۳ ماهه بازنگری کند و گمرک جمهوری اسلامی ایران نیز موظف گردد بر اساس دستورالعملی که به تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌رسد به گونه‌ای عمل کند که از ابتدای ۱۴۰۰، پرداخت وجوه حقوق و عوارض گمرکی مربوط به واردات مواد اولیه بخش تولید حسب درخواست متقاضی، به صورت اعتباری قابل انجام باشد.
- یک نهاد رگولاتوری (تنظیم‌گر بخشی) غیر منتفع، مستقل از ذینفعان (از جمله دولت) و قدرتمند و با ضمانت اجرای مناسب در حوزه تأمین و قیمت‌گذاری برق، نفت و گاز و پتروشیمی و تنظیم مقررات بخشی، جهت تضمین منافع تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان و جذب سرمایه‌گذاری، طراحی و ایجاد شود.
- از دسترسی واحدهای تولیدی به ویژه بنگاه‌های کوچک به مواد اولیه پس از کشف قیمت در بورس کالا اطمینان حاصل شود.
- هزینه‌های واردات مواد اولیه، ماشین‌آلات و تجهیزات مورد نیاز بخش تولید، از طریق تسهیل فرآیند ثبت سفارش و کاهش هزینه‌های حمل و نقل کاهش یابد.

^۱ جز (۱) بند (و) تبصره (۷) قانون بودجه ۱۴۰۰: نرخ ارز محاسبه ارزش گمرکی کالاهای وارداتی به استثنای کالاهای اساسی، دارو و تجهیزات مصرفی پزشکی در سال ۱۴۰۰ در همه موارد از جمله محاسبه حقوق ورودی، بر اساس برابری نرخ ارز اعلام شده بانک مرکزی نرخ سامانه مبادله الکترونیکی (ای.تی.اس) در روز اظهار و مطابق ماده (۱۴) قانون امور گمرکی می‌باشد.

-معافیت‌های مالیاتی صادرات مواد خام و نیمه‌خام مورد نیاز تولید داخل در راستای ممانعت از خام‌فروشی به تدریج و با اعلان قبلی حذف شود. شایان ذکر است که صادرات آن دسته از مواد خام یا نیمه‌خام که مازاد بر نیاز تولید داخل بوده و یا تقاضایی برای آنها در داخل وجود ندارد، همچنان می‌تواند معاف از مالیات در نظر گرفته شوند.

-مطابق با مواد (۲)، (۳) و (۴) آیین‌نامه اجرایی ماده (۲۵) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، خسارت مربوط به هزینه‌های عملیات جاری واحدهای تولیدی در مدت قطع خدمات (برق، گاز و مخابرات)، توسط دستگاه‌های خدمات رسان پیش‌بینی و پرداخت شود.

-سازمان بورس و اوراق بهادار با همکاری وزارت صمت و واحدهای عرضه‌کننده مواد اولیه در بورس موظف شوند نسبت به عملیاتی کردن ابزار خرید اعتباری، سلف موازی و خرید دین در جهت تسهیل دسترسی واحدهای تولیدی به مواد اولیه اقدام نمایند.

-از تصویب ماده (۳) در «طرح جهش تولید دانش‌بنیان» در راستای ممانعت از افزایش هزینه‌های واردات مواد اولیه، ماشین‌آلات و تجهیزات مورد نیاز بخش تولید، جلوگیری شود.

❖ کاهش فشار مالیاتی بر بخش‌های تولیدی و مولد اقتصادی

-رویه‌ای واحد در فرآیندهای اجرایی اخذ مالیات اعم از تشخیص، ابلاغ، دادرسی و... از بنگاه‌های خصوصی، شبه‌دولتی و نهادهای عمومی، اتخاذ گردد.

-اخذ مالیات از درآمدهای پنهان و کسب و کارها، از طریق اجرای صحیح و همه شمول قانون "پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان" انجام شود، به نحوی که:

✓ کلیه اصناف ملزم به نصب صندوق مکانیزه فروش و کارتخوان شوند و معافیت‌ها و تخفیف‌های مالیاتی اصناف به استفاده از صندوق‌های مکانیزه فروش مشروط گردد.

✓ در فرآیند اخذ مالیات بر ارزش افزوده، ممیز محوری حذف گردد و از اعمال شیوه خودسرانه علی‌الراس در رسیدگی و تشخیص مالیات بر ارزش افزوده، ممانعت به عمل آید.

-ضعف‌ها و کاستی‌های مرتبط با زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری لازم برای اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده، اصلاح و رفع گردد.

-فرآیند استرداد مالیات بر ارزش افزوده صادرکنندگان، از طریق دسترسی برخط ادارات کل امور مالیاتی به سامانه وضعیت رفع تعهد ارزی بانک مرکزی، تسریع شود.

- مالیات بر ارزش افزوده پرداختی برای نهاده‌های مورد نیاز در فرآیند تولید ماشین‌آلات و تجهیزات سرمایه‌ای استرداد شود و فروش آنها با نرخ صفر مالیاتی انجام گیرد.
- سازمان امور مالیاتی فرمت استاندارد را جهت پذیرش خود اظهاری مؤدی و عدم درخواست مدارک و مستندات از وی به منظور اجرای بند (۱۸) بخشنامه "نحوه بررسی و رسیدگی به اطلاعات پولی و مالی واصله از جمله تراکنش‌های بانکی"، با در نظر گرفتن مواد (۲) و (۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و مشارکت نمایندگان اتاق ایران تهیه و ابلاغ نماید.
- لیست شرکت‌های ممنوع معامله (شرکت‌های صوری) در پورتال وزارت امور اقتصادی و دارایی در بازه‌های زمانی معقول بروزرسانی شود و از هرگونه عطف به ماسبق شدن اجرائیات و اخذ جریمه از فعالان اقتصادی به واسطه معامله با شرکت‌هایی که بعداً به لیست سیاه اداره دارایی اضافه می‌شوند، ممانعت به عمل آید. توضیح آنکه، بخشنامه‌هایی در خصوص عدم اخذ جریمه از معاملات با شرکت‌هایی که در زمان معامله در لیست سیاه قرار نداشته‌اند توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی تصویب شده‌اند ولیکن بخش خصوصی همچنان گلایه‌هایی در این زمینه دارد. همچنین در خصوص به روز بودن فهرست اشخاص فاقد اعتبار مالیات بر ارزش افزوده (شرکت‌های صورتی) مندرج در سامانه عملیات الکترونیک مالیات بر ارزش افزوده نیز تردیدهایی وجود دارد.
- پاداش درصدی مأموران وصول مالیات و حق بیمه در راستای جلوگیری از فشار فرا قانونی به فعالان اقتصادی در شناسایی مبالغ وصولی مازاد بر تکالیف قانونی حذف شود.
- معادل معافیت مالیات بر عملکرد اعمال نشده سال ۱۳۹۷ برای آن دسته از صادرکنندگانی که تعهدات خود را با تأخیر (بعد از ۱۳۹۹/۱۰/۳۰) رفع کرده‌اند، در سال ۱۴۰۰ اعمال گردد و مالیات بر ارزش افزوده سال ۱۳۹۷ آنها نیز از درآمدهای جاری سازمان امور مالیاتی عودت داده شود.
- سامانه جامع مالیاتی و ماده (۹۷) قانون مالیات‌های مستقیم مبنی بر الکترونیکی شدن حسابرسی مالیاتی دفاتر واحدهای اقتصادی، به منظور قطع ارتباط مؤدی و ممیز مالیاتی و تسهیل در امور مالیات ستانی توسط سازمان امور مالیاتی به طور کامل اجر گردد.
- مرور زمان مالیاتی برای مالیات‌های مستقیم و مالیات بر ارزش افزوده، برای دو سال در نظر گرفته شود.

-سقف رسیدگی به پرونده‌های مطروحه در اداره کل امور مالیاتی (موضوع کمیسیون ماده ۲۵۱ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم در استان‌ها) به ۲ میلیارد ریال برای پرونده‌های حقیقی و ۳۰ میلیارد ریال برای پرونده‌های حقوقی افزایش یابد.

-لایحه مالیات بر ارزش افزوده و بخشنامه‌های آن با نظر بخش خصوصی تدوین و تصویب گردد.

❖ کاهش فشار تأمین اجتماعی بر بخش‌های تولیدی و مولد اقتصادی

-بند (ث) تبصره (۵) قانون بودجه ۱۴۰۰ اصلاح گردد به نحوی که کارفرمایان واحدهای تولیدی و اصناف که حداقل به مدت یک سال از زمان تقسیط، بر مبنای ۵۰ درصد از فهرست بهمن ماه ۱۳۹۸ و یا لیست خرداد ۱۳۹۹، نیروی کار خود را حفظ یا افزایش داده‌اند و لیست بیمه کارکنان خود را در طول دوره تقسیط ارسال می‌کنند، از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون و حداکثر تا پایان سال جاری، مطابق با قوانین از بخشودگی جریمه‌های متعلقه و سایر جریمه‌ها برخوردار شوند.

-شورای عالی تأمین اجتماعی از طریق مستثنی نمودن سازمان تأمین اجتماعی از قانون "اصلاح ماده (۱۱۳) قانون خدمات کشوری و چگونگی تعیین مدیریت سازمان تأمین اجتماعی و صندوق‌های بازنشستگی و بیمه‌های درمانی مصوب ۱۳۸۸" احیا گردد و سازمان تأمین اجتماعی بر اساس لایحه قانون اصلاح تشکیل سازمان تأمین اجتماعی مصوب ۵۸/۰۴/۲۸ و اساس نامه مصوب ۵۸/۰۶/۱۰ اداره شود.

-مطابق با ماده (۴۷) قانون تأمین اجتماعی، سازمان تأمین اجتماعی از ورود به حسابرسی دفاتر فعالان اقتصادی خودداری نماید و بازرسی صرفاً بر اساس فهرست حقوق و دستمزد، برای یک سال آخر انجام گیرد.

-مطابق با ماده (۴۶) قانون تأمین اجتماعی، تقسیط بدهی بدون اخذ وثیقه انجام گیرد. در غیر این صورت، تقسیط بدهی در شعبات تأمین اجتماعی با ایجاد رویه‌ای واحد برای همه مشمولین در اخذ وثایق نظیر چک، سفته و غیره به جای ضمانت‌نامه بانکی ملاک عمل قرار گیرد.

-وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی هزینه‌های احتمالی صورت گرفته توسط سازمان تأمین اجتماعی بخصوص در محاسبه جرائم دیرکرد کارفرمایان را به منظور ممانعت از تحمیل هزینه‌های مضاعف بر تولیدکنندگان، عهده‌دار شود.

-ترکیب هیئت‌های تشخیص مطالبات سازمان تأمین اجتماعی اصلاح گردد، به نحوی که تعداد اعضا در هیئت‌های بدوی به ۳ نفر کاهش یابد و نماینده وزیر محترم تعاون کار و رفاه اجتماعی در هیئت‌های فوق، از اداره کل تعاون،

کار و رفاه اجتماعی و یا سایر مراجع به غیر از سازمان تأمین اجتماعی با استقلال رأی در تصمیم‌گیری، انتخاب و معرفی شود.

- شعبات تأمین اجتماعی ملزم شوند حداکثر ظرف شش ماه صورت مزد (لیست) ارائه شده توسط کارفرما مورد رسیدگی قرار دهند و در صورت وجود اختلاف بین لیست کارفرما و گزارش بازرس، ما به تفاوت به صورت برآوردی و قابل اعتراض مطالبه گردد، تا فعالان اقتصادی بتوانند مدارک و مستندات دفاعی خود را ارائه و در هیأت‌های بدوی و تجدیدنظر تشخیص مطالبات تأمین اجتماعی رسیدگی و احقاق حق نمایند.

- نرم‌افزار محاسباتی حق بیمه سنواتی، به منظور پذیرش خود اظهاری کارفرمایان در قراردادهای (اعم از دائم، موقت، کتبی و شفاهی) اصلاح گردد، به نحوی که به کارفرمایان اجازه داده شود، حقوق و دستمزد کارگران را مطابق با توافق انجام گرفته با کارگر در سامانه ثبت نمایند.

- ثبت اطلاعات و تعهد ابلاغ در سامانه الکترونیک سازمان تأمین اجتماعی برای کلیه اشخاص حقوقی با قید شناسه ملی شرکت‌ها به جای کد ملی مدیر عامل انجام گیرد.

- بخشنامه ۹ جدید درآمد به منظور ایجاد وحدت رویه در خصوص بیمه مدیران موظف هیأت مدیره غیر دولتی، برای کلیه واحدهای اجرایی سازمان تأمین اجتماعی، لازم‌الرعا یا شود و مکاتبات مغایر آن ابطال گردد.

- مشکل طولانی بودن مدت زمان صدور مفصلا حساب تأمین اجتماعی، از طریق کاهش مدت زمان محاسبه و اعلام بدهی توسط سازمان تأمین اجتماعی، دریافت الکترونیکی اطلاعات از شرکت‌ها و صدور مفصلا حساب به صورت آنلاین رفع گردد.

❖ رفع تنگنای ارزی بخش‌های تولیدی و مولد اقتصاد

- هدف اصلی سیاست ارزی میان‌مدت کشور، تقویت قدرت رقابت‌پذیری ملی و توسعه صادرات قرار گیرد و سیاست تعیین نرخ ارز تعیین و صورت علنی اعلان شود. در این جهت لازم است که بانک مرکزی (با هماهنگی وزارتخانه‌های صمت و امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه) اختیارات لازم را داشته باشد و در مقابل اقدامات خود، پاسخگو هم باشد.

- به منظور مصون‌سازی بازار ارز از وقوع شوک‌های ارزی و جلوگیری از رفتار سوداگرانه در بازار ارز، بانک مرکزی بر روی ذخایر ارزی خود هدف‌گذاری کند، به طوری که میزان منابع ارزی بانک مرکزی همواره از آستانه تعریف شده برای مقابله با شوک‌های ارزی بیشتر باشد.

- تخصیص ارزهای بانک مرکزی و صندوق توسعه ملی به واحدهای تولیدی به منظور واردات مواد اولیه، ماشین‌آلات و تجهیزات مورد نیاز در فرآیند تولیداتی که یا زنجیره‌های ارزش در کشور را تکمیل می‌کنند و یا مزیت‌های صادراتی دارند، در صورت ادامه شرایط تحریمی اقتصاد، در اولویت ارزی کشور قرار گیرد. اعلان منظم ارزهای تخصیص داده شده به بخش‌ها و شرکت‌های مختلف و نحوه استفاده از آنها مشترکاً بر عهده وزارت صمت، بانک مرکزی و گمرک قرار گیرد (حداقل هر شش ماه یکبار).

- با توجه به منوط شدن معافیت‌های مالیاتی و جایزه‌های صادراتی به بازگشت ارز حاصل از صادرات، بر اساس جزء (۷) از بند (ق) تبصره (۶) قانون بودجه ۱۴۰۰، آیین‌نامه مدت‌زمان مجاز برای رفع تعهد ارز با توجه به ویژگی‌های کالاهای صادراتی از قبیل اقلام کشاورزی، فرش و صنایع دستی، خدمات فنی و مهندسی و سایر گروه‌های کالایی تدوین شود و همچنین مشوق‌های لازم برای صادرکنندگانی که زودتر از موعد مقرر نسبت به برگشت ارزهای صادراتی خود به چرخه اقتصادی کشور اقدام می‌نمایند به پیشنهاد بانک مرکزی و با مشارکت وزارت امور اقتصادی و دارایی، وزارت صمت و اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی ایران به تصویب هیات وزیران تدوین شود. - استرداد مالیات بر ارزش افزوده صادرکنندگانی که رفع تعهد ارزی نموده‌اند، برای سال‌های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ تسریع گردد.

- روش محاسبه قیمت پایه‌های صادراتی اصلاح گردد به نحوی که بر اساس قیمت‌های جهانی و قیمت‌های بازارهای هدف صادراتی باشد. برای تحقق این مهم برگزاری جلسات مداوم توسط وزارت امور اقتصاد و دارایی با حضور نمایندگان اتاق ایران، گمرک، وزارت صمت و بانک مرکزی ضرورت دارد.

- امکان گزارش‌گیری برخط وضعیت رفع تعهد ارزی از سوی صادرکنندگان در سامانه‌های گمرک و بانک مرکزی فراهم شود و همچنین امکان دسترسی برخط ادارات کل امور مالیاتی استان‌ها از وضعیت رفع تعهد ارزی صادرکنندگان به منظور استرداد به موقع مالیات بر ارزش افزوده با رعایت مفاد مربوطه در قانون رفع موانع تولید میسر گردد.

^۱ جزء (۷) از بند (ق) تبصره ۶ قانون بودجه ۱۴۰۰: برخورداری از معافیت‌های مالیاتی برای درآمدهای حاصل از صادرات کالاها و خدمات و هرگونه جایزه و مشوق‌های صادراتی منوط به بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور است.

- عضویت در تشکل‌های اقتصادی وابسته به اتاق ایران به‌عنوان مشوق جهت افزایش سقف صادرات و همچنین به‌منظور راستی آزمایی اهلیت صادرکنندگان و جلوگیری از فعالیت کارت‌های به‌اصطلاح یکبار مصرف برای مبادرت به امر صادرات الزامی شود. شایسته ذکر است که در اتاق ایران سیستم ارزیابی عملکرد تشکل‌های اقتصادی وابسته به اتاق ایران وجود دارد.

- نظارت مؤثر دولت بر بازار ارز و اولویت‌بندی تخصیص‌های ارزی به کالاهای اساسی و نهاده‌های تولیدی و جلوگیری از ورود کالاهای لوکس و غیرضروری صورت گیرد.

- مطابق با بند (ت) ماده (۵) بخشنامه شماره ۲۵۴۱۴۱/۹۵ مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۱۱ بانک مرکزی، صرافی‌ها ملزم شوند کارمزد دریافتی را شفاف بر روی تابلو و سایت صرافی قرار دهند و کانون صرفان در این خصوص نظارت لازم را داشته و با متخلفان برخورد نماید.

❖ سیاست‌گذاری‌های تجارت خارجی در خدمت بخش‌های تولیدی و مولد اقتصاد

- استراتژی توسعه صادرات در اولویت دولت قرار گیرد و وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، وزارت صمت و وزارت امور خارجه موظف شوند که تمامی آئین‌نامه و ضوابط خود و سازمان‌های تابعه را ظرف مدت شش ماه با هدف تسهیل امور صادرکنندگان در داخل و خارج از کشور تغییر دهند و اعلان عمومی نمایند.

- نواقص و کاستی‌های سامانه پنجره واحد تجارت در راستای الکترونیکی کردن کامل فرآیند تجارت خارجی و کاهش زمان انجام تشریفات گمرکی، اصلاح و رفع گردند.

- فرآیندهای تجاری مرتبط با تأمین مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای مورد نیاز بخش تولید با حداقل اسناد و مجوزها و با هماهنگی و همکاری کلیه دستگاه‌های مرتبط از جمله وزارت صنعت، معدن و تجارت، گمرک، بانک مرکزی، وزارت جهاد کشاورزی، سازمان غذا و دارو و سازمان ملی استاندارد و... تسهیل شود.

- امکان حضور تجار بخش خصوصی به‌عنوان رایزن بازرگانی در خارج از کشور فراهم گردد. در این خصوص پیشنهاد می‌گردد که وزارت صمت، انتخاب رایزنان بازرگانی را به اتاق‌های بازرگانی سراسر کشور واگذار نماید. - کانون‌های بازاریابی تخصصی در کشورهای هدف صادراتی در راستای توسعه صادرات بخش خصوصی، تأسیس شود.

- مطابق با ماده (۱) قانون امور گمرکی و مواد (۳۰۷) تا (۳۰۹) قانون تجارت، امکان استفاده از بیمه‌نامه و سفته به‌جای تضامین صادرات برای جلوگیری از کمبود نقدینگی واحدهای تولیدی، سوق یافتن منابع از بخش‌های مولد به سیستم مالی کشور و بازگشت نقدینگی به چرخه تولید کشور فراهم گردد.
- عملیات تشریفات صادرات و رویت کالا در انبار صاحبان کالاها خصوصاً برای کالاهای سریع الفساد تسریع شود.
- استانداردهای اجباری و تشویقی تعریف شده توسط سازمان ملی استاندارد در حوزه‌های صادرات و واردات به‌صورت مرتب با استانداردهای بین‌المللی تطبیق داده شوند و به‌سرعت اعلان عمومی شوند.
- مشوق‌های صادراتی نظیر جوایز صادراتی، انتخاب به‌عنوان صادرکننده نمونه و مواردی از این قبیل برای صنایع بالادستی حذف شوند و منابع مذکور برای تشویق صنایع مکمل تخصیص داده شوند.

پیوست - موانع پیش‌روی تولید و سرمایه‌گذاری در کشور

اهم چالش‌ها و موانع پیش‌روی تولید و سرمایه‌گذاری در کشور که بخشی از آن منبعث از مشکلات ساختاری اقتصاد و بخشی دیگر ناشی از شرایط ویژه اقتصاد کشور می‌باشد، عبارت است از:

❖ موانع ساختاری شناسایی شده در اقتصاد

اهم چالش‌ها و موانع ساختاری شناسایی شده در اقتصاد کشور عبارت‌اند از:

- سیستم انگیزشی مشوق فعالیت‌های غیرمولد
- عدم وجود سند استراتژی توسعه صنعتی
- تک‌محصولی بودن اقتصاد و وابستگی بودجه دولت به درآمدهای نفتی
- وضعیت نامساعد محیط کسب و کار
- وجود ساختارهای انحصاری و فساد آمیز در اقتصاد کشور
- تورم‌های دورقمی مزمن و فزاینده
- عدم هدایت کارآمد منابع مالی (بانک و بازار سرمایه) به سمت تولید و سرمایه‌گذاری
- فضای غیررقابتی و انحصاری در بخش‌های تولیدی
- ناکارآمدی نظام مالیاتی در حمایت از بخش‌های مولد
- زیان‌دهی بانک‌ها، وضعیت نامطلوب ترازنامه‌ای و انجماد منابع بانکی
- انباشت بدهی‌های دولت
- محدود ماندن حجم و تنوع تجارت خارجی کشور
- وابستگی ساختار تولید کشور به واردات
- ضعف زیرساخت‌های پشتیبان تولید

❖ موانع فعلی شناسایی شده پیش‌روی تولید و سرمایه‌گذاری

اهم چالش‌ها و موانع فعلی شناسایی شده پیش‌روی ارتقای ظرفیت‌های تولید و سرمایه‌گذاری عبارت‌اند از:

- عدم هماهنگی میان مجلس، دولت، قوه قضائیه، رسانه‌ها، قوانین و مقررات موجود، اصناف، صادرکنندگان و واردکنندگان به‌عنوان مجموعه بازیگران داخلی در روش صحیح اداره اقتصاد کشور
- عدم ثبات قیمت ارزهای خارجی و کاهش مستمر ارزش پول ملی و قدرت خرید

- فساد مالی و اداری و عدم شفافیت و فقدان نظارت بر امضاها و طلایی / فساد در مراکز اداری (که عمدتاً تولیدکنندگان برای گرفتن مجوزهای خود به آنها رجوع می‌کنند)
- کاهش شدید قیمت نفت و تنگنای مالی دولت در حمایت از بخش‌های تولیدی
- رشد چشمگیر نرخ ارز و افزایش قیمت تمام شده مواد اولیه
- صدور بخشنامه‌های متعدد و موازی بانک مرکزی و سایر دستگاه‌ها در تخصیص ارز و تأمین مواد اولیه
- عطف به ماسبق شدن مقررات و سیاست‌های ارزی
- فرآیند طولانی واردات مواد اولیه از زمان ثبت سفارش، تأیید سازمان صمت تا دریافت کد تخصیص و خرید ارز از بانک مرکزی، ارسال حواله و تهیه سوئیفت
- عدم ترخیص به موقع کالاها و دپوی حجم قابل توجهی از مواد اولیه در گمرکات کشور به دلیل وجود قوانین و مقررات ناکارآمد و دست‌وپا گیر و عدم وجود هماهنگی میان بانک مرکزی و گمرک در تخصیص ارز
- افزایش بهای بی‌رویه و نامناسب انرژی و سوخت و کاهش یارانه برق صنایع مادر
- بوروکراسی و مستندات دست‌وپا گیر در اخذ مجوزها، ثبت شرکت، صدور کارت بازرگانی و...
- عدم اجرای مواد (۲) و (۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار توسط دستگاه‌های اجرایی
- تقید به افزایش سالانه حقوق و دستمزد کارگران هم‌تراز با افزایش تورم بدون در نظر گرفتن شرایط سخت تولید
- عدم تناسب نرخ رشد مالیات با نرخ رشد اقتصادی و تحمیل فشار مالیاتی بر فعالیتهای رسمی و شناسنامه‌دار در اقتصاد کشور
- عدم امکان نقل و انتقال مستقیم پول بین ایران و سایر کشورها و تحمیل هزینه‌های کارمزد گزاف جهت انتقال ارز به داخل کشور از مجاری غیررسمی
- محدودیت جدی در روابط کارگزاری بین بانک‌های ایرانی و سایر بانک‌های دنیا و گشایش ال‌سی
- عدم توانایی نظام بانکی در تأمین مالی تولید و قرار گرفتن برخی بنگاه‌های تولیدی در معرض ورشکستگی
- ناهماهنگی بین بانک مرکزی و اداره دارایی در خصوص رفع تعهدات ارزی
- عدم همکاری لازم وزارت امور خارجه در خصوص فعالیت رایزن‌های بازرگانی در کشورهای هدف صادراتی
- عدم تبعیت بانک‌ها از دستورات و بخشنامه‌های بانک مرکزی در خصوص اعطای وام و نحوه تعیین سود
- افت سرمایه اجتماعی فعالین اقتصادی در نتیجه شتاب‌زدگی و عدم توجه نظام تصمیم‌گیری به نظرات کارشناسی